

Osnove kazališne pismenosti (kako gledati predstavu za djecu)

Jadranka Lukavski

• Specifičnosti kazališta za djecu

❖ Sličnosti dječjeg kazališta s odraslim:

- -po izražajnim sredstvima: glumačka izvedba, vizualni izgled, glazba, efekti, tehničko funkcioniranje, ritam, međuođnos i međuzavisnost-kompozicija, režija, dramaturgiji

❖ **Razlike:** publika su djeca, mlađi idu u pratnji s roditeljima, ne biraju predstavu, ne mogu otići kada žele

- - odrasli rade predstavu za djecu, biraju temu, priču, sadržaj-iz toga proizlazi problem- naglašavaju prikladnost i poučnosti (odrasli nameću svoju viziju)
- - odrasli prilagođavaju teme- gledaju problem iz pogleda odraslih i misle da znaju kako bi djeca trebala razmišljati.
- - ne pitaju djecu što ih zanima ili o kojim problemima žele gledati predstavu.
- Umjetnost nam se obraća kao kompleksnim bićima pa je bitno voditi brigu o estetskom aspektu, a to znači da je jako važno koliko čega ima u predstavi: prikladnost, umjerenost, poučnost.

❖ **Prikladnost**

- -mnogo je tema prikladno za kazalište samo je pitanje načina na koji će to biti plasirano (smrt, rastava, zanemarivanje, psovke u predstavi)

❖ **Umjerenost**

- -kazalište nije jednostavna umjetnost ponekad je u službi komercijalnosti i popularne kulture

❖ **Poučnost**

- -kazalište se često tretira kao produžena ruka škole-pučava

• Kakva su djeca publika?

❖ ISKRENA

- -način-ponuditi način ponašanja, model kako se nositi s problemima koji su prikazani u predstavi jer djeca nemaju dovoljno iskustva
- -iskustvo-koliko i kako djeca razumiju kazališnu predstavu? Djeca ranije i bolje razumiju kazališnu predstavu nego što bismo očekivali.
- -Gdje su to naučila? U imitativnoj igri, igri uloga, kreiranju vlastitih uloga, u igrama „Kao da...“
Proigravajući igre uloga ulaze u kazališni svijet, ali se ne odvajaju od stvarnosti, odnosno u kazalištu gledaju predstavu koja nije stvarnost, a opet je stvarnost.

❖ **AKTIVNA**

❖ **HETEROGENA**

- -svako je dijete svijet za sebe i predstavu doživljava na svoj individualni pristup

❖ **NEKRITIČNA**

- -oduševljavaju se stvarima i znaju je li im se predstava svidjela ili ne sadržajno-ne znaju procijeniti vrijednost predstave
- Odrasli od djece očekuju: mirno sjedenje i gledanje predstave, ali svatko od njih ima svoj doživljaj i način njegovog izražavanja

- **Dramske igre**

- ❖ **Pričamo priču**

- Prvi sudionik započinje priču jednom rečenicom. Sudionik do njega nadovezuje nam rečenicu koja smisleno prati prvu i tako nastaje priča- mašta je krovna ideja ovakve dramske igre. Svaki igrač izgovara samo svoju rečenicu bez ponavljanja predhodnih. Npr. Došla sam na seminar. Bilo je još rano. Nije došlo mnogo ljudi.

- ❖ **Pričamo priču (na sreću, na nesreću)**

- Prvi sudionik ubacuje prije svoje rečenice „Na sreću“, a drugi „Na nesreću“ i tako gradimo priču. Npr. Na sreću ujutro sam se probudila na vrijeme. Na nesreću, padala je kiša. Na sreću, kupila sam kišobran. Na nesreću, bio je pokidan.

- **Gradbeni elementi predstave**

1. **Priča**- slijed ili niz događaja koji stoje u nekoj uzročno-posljedičnoj vezi koji nose (onima koji tu priču slušaju, gledaju, čitaju) neko značenje i smisao. Za razliku od kaotičnog svijeta, priča je uređena, ima svoju logiku, nudi značenje.

- Razlikujemo:

- **DOBRA PRIČA** – priča nam povezanost stvarnog svijeta s fikcijom. Ima svoj uvod, rast, napetost, zaplet, vrhunac i završetak.

- **SLOŽENA PRIČA**- Ima dva ili nekoliko paralelnih radnji

- **OTVORENA PRIČA**- suprotna je od zatvorene. Nisu vam jasni neki dijelovi kako završavaju. Imamo osjećaj upitnika iznad glave.

- **CIKLIČNA PRIČA**- na kraju jedne započinje druga, a kraj završava gdje je i počela

- Većina priča za djecu su zatvorene.
- Značaj priče- govori nam koja vrsta ponašanja dovodi do kakvog kraja (dobar- sretan kraj ; loš- nesretan kraj). Značaj priče istražujemo čitajući zakonitosti veza, ponašanje likova, što im se događa. Iz tih veza konstruiramo logiku svijeta priče i zakone koji njome vladaju. Npr. „Crvenkapica“ - logika djela- svijet je dobar pa će doći lovac i spasiti baku i Crvenkapicu

- Gradbeni elementi predstave

2. Kazalište konvencije

- Čime kazalište priča priče?
 - Priča u kazalištu je inspiracija, a ne alfa i omega
 - U kazalištu razlikujemo: glumu, glazbu, scenografiju, kostimografiju, dizajn ili cjelokupnu likovnost, ritam (povezanost i uređenost svih kanala). Kazalište je sustav znakova koji se dogovara u načinu prikazivanja ili **KAZALIŠNA KONVENCIJA**. Kada ne bi bilo kazališne konvencije došlo bi do kaosa i nerazumijevanja. Sve što kazalište stavlja na scenu je znak nečega drugoga i u međuodnosu s nečim drugim. Npr. Monolog-razmišljanje- jednostavna konvencija koja pomaže liku izraziti svoja razmišljanja. Dalje, konvencija propituje da li je sam na sceni, čuju li ga drugi ili ne. Konvencija nam pomaže da glumac doprije do publike. Npr. „Kiša“ - može biti dogovorena konvencija da je prava voda, plastična nit, čuje se zvuk prave kiše, svjetlosni efekti, kišobran, glumac može reći da pada kiša- u publici znaju da to nije prava kiša već iluzija, mašta.

- Postoje dva tipa konvencija:
- PRIKAZIVAČKI- onaj koji nešto prikazuje, koji gradi iluziju stvarnosti na sceni. Npr. četiri zida- kutija ima tri strane, a četvrta je otvorena prema nama- SOBA.
- PREDSTAVLJAČKE-pokazivačke- nešto nam predstavljaju ili pokazuju nešto- one koje same obznanjaju da to što gledamo nije stvarnost nego predstava. Npr. izostanak scenografije pa glumac govori: ovo je ured, tu je stol, stolica...
- Sve konvencije nas uvlače u priču u predstavi, a istovremeno nas drže na distanci. Npr. kada u predstavi netko nekoga tuče, odraslog ili dijete, ne moramo djelovati što je suprotno od zbilje kada bismo trebali. Odabirom konvencija za pojedinu predstavu otvaraju unutrašnju logiku izvedbe. Svijet koji gledamo mora imati unutrašnju logiku. Konvencije se uče. Djeca mogu prihvatiti kazalište na temelju svojih igara, ali to ne znači da mogu pratiti sve kazališne forme. Zato savjet! Pogledati predstavu prije djece te pojasniti im neke konvencije koje će im pomoći u Razumijevanju predstave.

Gradbeni elementi predstave

3. Likovnost – realistična i stilizirana. Likovnost nam prikazuje fizički svijet scene. To je fizičko lice svijeta u kojem se radnja događa: scenografija, kostimografija, svjetlo.

4. Gluma- različiti stilovi. Gluma je odnos lika-glumca koji svojom interpretacijom glumi, igra. Gluma je način prikazivanja i prenošenja emocija.

5. Glazba i zvučni efekti- najtipičniji način konvencije. Ritam nas drži budnima. Jača i bogati doživljaj.

6. Vanjski okvir: - gdje se predstava igra

-kada i za koga se igra

-gostujuće kazalište- familijarnost, domaći teren

-odlazak u kazalište- ambijent koji nas već uvlači u predstavu

Svaki okvir ima svoje prednosti i nedostatke te ih je najbolje kombinirati.

7. Međudnos-međuzavist- to je kompozicija režije i dramaturgije; odnos teksta i slike, slušanje i gledanje.

- Koji su aspekti naglašeni, važniji, uočljivii? Međudnos svih spomenutih elemenata čine- SKLAD. Sklad može biti i u neskladu- razbijanje sklada, osjetno naglašavanje. Nesklad može biti nadopunjavanje- kontrast i naglašavanje bitnog.

8. Gledatelji- dječja publika

- -uloga gledatelja u stvaranju značenja predstave nije uvijek jednako velika
 - -očekivanja su vežan dio iskustva kazališta
 - Što očekujemo od kzališta općenito?
- Doživljaj, zabavu, razmišljanje... Aristotel bi rekao KATARZU- pročišćenje, oslobođenje. Kao prvi teoretičar tragedije držao je da katarzu treba izazvati strah, sažaljenje te tako pročistiti osjećaje gledatelja. Znači od kazališta očekujemo mentalno i moralno pročišćenje u estetičkom okviru.

